

İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Sorumluluk Değerinin Animasyon Destekli Eğitim Uygulamaları ile Öğretimi¹

Teaching the Value of Responsibility in Primary School 4th Grade Social Studies Class with Animation Supported Educational Applications

Ömer AYDOĞAN , MEB, aydogdu66@hotmail.com

İrfan Nihan DEMİREL , Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, nihan.demirel@erdogan.edu.tr

Geliş tarihi - Received: 16 Aralık 2024

Kabul tarihi - Accepted: 20 Temmuz 2025

Yayın tarihi - Published: 28 Ağustos 2025

¹ Bu çalışma ilk yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Aydoğdu, Ö. ve Demirel, İ.N. (2025). İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde sorumluluk değerinin animasyon destekli eğitim uygulamaları ile öğretimi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 2893-2914.

DOI: 10.51460/baebd.1602525

Öz. Araştırmanın amacı, ilkököl 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde sorumluluk değerinin animasyon destekli eğitim uygulamalarıyla öğretimini sağlamaktır. Araştırma bir devlet okulunda öğrenim gören 25 dördüncü sınıf öğrencisi ile yürütülmüştür. Araştırmada, karma yöntem araştırma desenlerinden iç içe desen yaklaşımı kullanılmıştır. Araştırma verileri, sorumluluk değeri ölçeği ve çalışma yaprakları aracılığıyla toplanmıştır. Öğrenciler toplam 15 ders saati olmak üzere 5 haftalık bir uygulamaya katılmıştır. Araştırma sonuçları, animasyon destekli eğitim uygulamalarının 4. sınıf öğrencilerinin sorumluluk değerini kazanmalarında olumlu etkisi olduğunu göstermiştir. Yapılan animasyon destekli eğitim uygulamaları öğrencilerin sorumluluk bilinci kapsamında teşvik edici davranışlarını olumlu yönde geliştirmiş ve sorumlulukların yerine getirilmesi noktasındaki istekliliklerini arttırmıştır. Dolayısıyla animasyon destekli eğitim uygulamaları yoluyla öğrencilerin çevreye karşı duyarlılık kazandıkları ve arkadaşlarını teşvik edici davranışlarının da sorumluluk bilinci bağlamında olumlu yönde geliştiği tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin verilen eğitime bağlı olarak bilgi düzeyleri arttıkça sorumluluklarını yerine getirme konusundaki istekliliklerinin de arttığı sonucuna varılmıştır. Bu doğrultuda öğrencilerin, derse karşı motivasyonlarını ve ilgilerini arttırmak, değerler eğitimi kapsamında tüm öğretim faaliyetlerini eğlenceli ve kalıcı hale getirmek için animasyon destekli eğitim uygulamalarından faydalanılması ve farklı değerler üzerindeki etkisinin de araştırılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Değerler eğitimi, Sorumluluk değeri, Animasyon destekli eğitim uygulamaları.

Abstract. The aim of the research is to provide teaching of responsibility value in primary school 4th grade social studies courses with animation-supported education applications. The research was conducted with 25 4th grade students studying in a state school. In the research, the nested design approach, which is one of the mixed method research designs, was used. The research data was collected through the responsibility value scale and worksheets. The students participated in a 5-week application consisting of a total of 15 lesson hours. The research results showed that animation-supported education applications had a positive effect on 4th grade students' gaining responsibility value. The animation-supported education applications positively developed the students' encouraging behaviors within the scope of responsibility awareness and increased their willingness to fulfill responsibilities. Therefore, it was determined that the students gained sensitivity towards the environment and their encouraging behaviors towards their friends also developed positively within the scope of responsibility awareness through animation-supported education applications. In addition, it was concluded that as the students' knowledge level increased due to the education they received, their willingness to fulfill their responsibilities also increased. In this direction, it is suggested that animation-supported education applications should be used and their effects on different values should be investigated to increase students' motivation and interest towards the course and to make all teaching activities within the scope of values education fun and permanent.

Keywords: Values education, Responsibility value, Animation supported educational applications.

Extended Abstract

Introduction. One of the important functions of education is to instill the sense of responsibility that a person should gain from an early age. One of the most effective ways to develop a sense of responsibility in individuals is to introduce them to the value of responsibility during the school process and to allow the individual to protect their place in society with a sense of responsibility (Artvinli and Dönmez, 2020). When educational programs are examined, it is emphasized that social studies is a course that assumes more responsibility than other disciplines in terms of providing the desired values to children who are prepared for life sciences and social studies courses (Yarar Kaptan, 2021). It is stated that with the social studies course, students adapt the information they can use in their daily lives according to their own needs, use it to solve the problems they encounter and gain the ability to approach events critically (Karadeniz, 2012). Therefore, with the social studies course, students should be taught how to be good citizens and be given the opportunity to use these teachings in their lives. In this way, students will be able to acquire citizenship skills that are tolerated by society and that they can use throughout their lives (Tanrıoğen, 2006). Animations are preferred to ensure that abstract subjects that are more difficult to understand are grasped in a short time and that the information is permanent for a long time (Clary, 1997; Mayes, 1993; Pezdek and Steven, 1984). In addition, animations are used as an effective method in transferring values because they develop students' imagination skills based on visuals (Yan, 2021). Considering that the value of responsibility, which is frequently mentioned in teaching programs, is of great importance in terms of developing a sense of responsibility in individuals from an early age (Özen, 2015), it is envisaged that increasing the sense of responsibility and internalizing the value of responsibility can be achieved through animation-supported education applications. Therefore, it is thought that the integration of animations into education is an effective method that can be used especially in values education, as it provides both an innovative educational approach and an opportunity to increase the interest of children. Based on this idea, the aim of the research is to provide students with the value of responsibility through animation-supported education applications in social studies courses, by considering the learning areas related to the value of responsibility in the social studies curriculum and the achievements in these areas.

Method. The research was conducted according to the nested design approach, which is a mixed method research design. The sample of the study consists of a total of 25 students studying in the 4th grade of a public school in the Black Sea Region. The "Responsibility Value Scale (Primary School Form)" developed by Onay and Çelik (2022) was used in the quantitative phase of the research. In the qualitative dimension of the research, data was collected with worksheets. While preparing the worksheets, 4th grade social studies textbook units and achievements were examined. The worksheets were distributed to the students after the subject explanations and were used as a data collection tool to repeat the topics explained, to determine how much the students learned the topics explained and to help the students learn. The animations used within the scope of the training were associated with the social studies course achievements in the context of the selected topics, and attention was paid to the animations that would transfer the value of responsibility to the students. These animations were taken from the YouTube videos section. Lessons were held in social studies class for 5 weeks, 3 hours per week. Social studies textbooks, interactive boards, worksheets and animations related to the value of responsibility were used in the lessons. The t-test was used in the analysis of quantitative data, and

content analysis was used in the analysis of qualitative data. The answers given to the evaluation section of the worksheets were turned into a writ-ten document without any changes. The meaningful parts of the data were converted into codes and these codes were combined with other similar codes. The themes were created by looking at the common features of the resulting codes. Tables were made and interpreted so that there would be codes suitable for the themes under the themes. To support the findings, the students' answers were presented with direct quotations. Since direct quotations were made, instead of the students' real names, the students were coded as Ö1, Ö2, Ö3...

Results, Discussion and Conclusion. The research results showed that animation-supported education practices had a positive effect on 4th grade students' gaining the value of responsibility. The animation-supported education practices positively developed the students' encouraging behaviors within the scope of responsibility awareness and increased their willingness to fulfill their responsibilities. Therefore, it was determined that the students gained sensitivity towards the environment through animation-supported education practices and in this context, their encouraging behaviors towards their friends also developed positively within the context of responsibility awareness. In addition, it was concluded that as the students' education and knowledge level increased, their willingness to fulfill their responsibilities also increased. However, in the research, no difference was found in the sub-factors of cleanliness and order and timely fulfillment because the students had already paid attention to basic cleaning rules such as personal care and that the students had acquired subjects such as doing their homework on time and listening to their elders at earlier ages. Soylu (2023), in his research examining the responsibility value according to the grade level, found a significant difference in the cleanliness and order sub-dimension of the scale, but could not find a significant difference in the other sub-dimensions of the scale. In this study, it was observed that the sense of responsibility developed in the sub-factors of encouragement and willingness through animation-supported education applications.

When the results obtained from the quantitative dimension of the study are compared with the qualitative results, it is seen that the responsibilities gained by the students regarding the sub-factor of encouragement and willingness are supported by the answers given to the themes of gaining home, school and environmental awareness. Regarding their responsibilities at home, the students expressed their responsibilities in the form of helping their family members, keeping their own rooms tidy and paying attention to their personal hygiene. Ünlüer (2012) worked with the parents of 4th grade students and determined that the social studies course was not sufficient in gaining the value of responsibility in line with the opinions of the parents. When this situation is compared with the student opinions, it contradicts the result that students gain willingness and encouraging behavior to fulfill their responsibilities at home, at school and in the environment through animation-supported education applications. As a matter of fact, students stated that they gained a sense of responsibility in organizing their rooms or helping their families within the scope of their responsibilities at home. Accordingly, it is thought that the sense of responsibility gained in schools should continue to be effective with the tasks and responsibilities given within the family. As a matter of fact, Ergün and Koç (2022) examined the perspectives of primary school students and their mothers and fathers on the value of responsibility. As a result of the research, they determined that the students stated their responsibility levels as helping their mothers and housework towards their families, doing lessons and homework academically.

Students stated that they obeyed the school bus rules, obeyed the rules set in school and listened to their teachers about their responsibilities at school. However, when the studies were examined, Yurtal and Yontar (2006) determined that teachers had difficulties in terms of responsibilities such as doing their homework, listening to the lesson carefully, bringing school tools and equipment completely and regularly, and paying attention to the entrance and exit of the lesson among the behaviors they expected from the students. In this study, it was concluded that students gained a sense of responsibility regarding these situations through animation-supported education applications. Students stated that they gained a sense of responsibility regarding environmental responsibilities such as not littering, watering the trees, feeding the stray animals and cleaning the environment. Kırılmazkaya (2022) found in his research that middle school students found environmental problems such as air, soil and water pollution, garbage waste, bad smell and visual pollution disturbing. The reason for this situation is that the subjects related to environmental problems are included in the curriculum in middle school science courses. When the research results are compared, it is seen that the results support each other in terms of the students' high level of awareness of environmental responsibilities. However, it is known that environmental issues are included in the curriculum starting from the 2nd grade in science classes. In this direction, the results obtained from both the scale and qualitative findings in this study conducted in the social studies class and with 4th grade students are associated with the fact that the education provided and the animation applications used based on visuals in the education process are effective in increasing the students' level of responsibility towards the environment.

Within the scope of the results of this research, it is recommended that the effects of animation-supported education applications on different values be examined in studies to be conducted with different courses and grade levels outside of the social studies course, and that animation-supported education applications be used in schools to increase students' motivation towards the course, to transfer values education to students more easily, and to make all teaching activities fun and permanent.

Giriş

Değerler aile yaşamında başlayıp toplumla birlikte şekillenmektedir. Eğitim kurumları aracılığıyla ve güncellenen eğitim programları yoluyla farklı disiplinlere entegre edilmekte ve karakter gelişimine destek olmak amacıyla öğrencilere yaşamları boyunca rehberlik edici bir rol üstlenmektedir (Arslan ve Akpınar, 2024; Duban ve Aydoğdu, 2016). Toplum tarafından iyi olarak nitelendirilen ve onaylanan temel inanç, davranış ve tutumları kapsayan değerler, kişinin hayatında sahip olduğu erdemler olarak kabul edilmektedir (Gamage, vd., 2021). Bu kapsamda değerlerin; toplumda barışı sağlamak, kültürel değerleri bir sonraki nesle aktarmak, bireysel davranışları şekillendirmek ve toplum üzerinde iyi ahlak ve karaktere sahip insanlar yetiştirmek gibi birçok etkisi vardır (Usta ve Yorulmaz, 2023). Değerlerin karakter üzerindeki etkisi düşünüldüğünde okulların, toplumsal değerlerin gelecek nesillere aktararak, bireylerin neyi yapıp neyi yapmayacaklarını öğrendikleri en etkili ortamlardan biri olduğu anlaşılmaktadır (Ozoliş, 2010). Kişisel değerlerin kazandırılması ve sorunların azaltılması ya da çözüme kavuşturulması noktasında eğitim, etkili bir güç olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle okullarda verilen eğitim sayesinde ahlaki ve kültürel değerleri alan öğrencilerin yaşam boyu bu değerlerle kendisine ve topluma yararlı işler yapacakları öngörülmektedir. Toplumsal çöküşü ve kültür kaybını önlemek için toplumu değerler konusunda eğitmek hayati bir önem taşımaktadır (Biter ve Çalışkan, 2019).

Eğitim sisteminin genel amacı bireyleri sağlıklı bir şekilde toplumsal yaşama uyarlayarak, toplumun değerleri ve normlarına uygun bireyler yetiştirmektir (Sabancı ve Altıkulaç, 2020). Bu kapsamda okullar, eğitim programları aracılığıyla bireylere, sosyal, kültürel, evrensel ve toplumsal değerlerin aktarılmasını sağlayan önemli sosyal kurumlardır (Sapsağlam, 2016; Yenen ve Ulucan, 2021). Eğitim sisteminin temel bir parçası olan değerler eğitimi yoluyla okullarda, bireylerin toplum içinde birbirleriyle uyumlu yaşayabilmeleri, hayatlarını daha iyi bir şekilde sürdürebilmeleri ve bu amaçla gerekli olan temel bilgi ve becerilerin kazandırılması amaçlanmaktadır (Kiranlı Güngör ve Bostan Güzel, 2017). Bu kapsamda değerler eğitimi, bir toplumda önemli olan ideallerin bireyler tarafından kavranarak, tutum ve davranışlarına yansımaları ve iyi birer vatandaş olarak bireylerin etik yoluyla topluma katkıda bulunmasını gerektirmektedir (Chouhan, 2020). Bireyler arasında eşitlik, iş birliği, sosyal yaşamda barış, farklılıklara hoşgörü ve sorumluluk duygusunun artmasını sağlayan değerler, aile içinde rol model olma, okulda eğitim, dijital oyunlarla öğrenme, sosyal yaşam, sosyal çevre ve kitle iletişim araçlarından etkilenme yoluyla gerçekleşmektedir. Bu nedenle toplumsal süreç içinde etkileşim yoluyla öğrenilen değerler, çocuklarda uygun davranışların sergilenmesi, dengeli ve tutarlı bir kişilik gelişiminin sağlanması ve doğru düşüncelerin oluşarak, değer aktarımının gerçekleşebilmesi için okullarda değerler eğitimi yoluyla etkili bir şekilde öğretilmelidir (Ekici, 2023).

Eğitimin önemli işlevlerinden biri, kişiye küçük yaşlardan itibaren kazanması gereken sorumluluk bilincini aşılmasıdır. Bireylerde sorumluluk duygusunu geliştirmenin en etkili yollarından biri okul sürecinde onlara sorumluluk değerini tanıtmak ve bireyin toplumdaki yerini sorumluluk duygusuyla korumasına imkân tanımaktır (Artvinli ve Dönmez, 2020). Eğitim programları incelendiğinde hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersi aracılığıyla hayata hazırlanan çocuklara, istenilen değerlerin kazandırılması noktasında sosyal bilgiler dersinin diğer disiplinlere göre daha fazla sorumluluk üstlenen bir ders olduğu vurgulanmaktadır (Yarar Kaptan, 2021). Sosyal bilgiler dersi ile öğrencilerin, günlük yaşamlarında kullanabilecekleri bilgileri kendi gereksinimlerine göre uyarlayarak,

Aydoğdu, Ö. ve Demirel, İ.N. (2025). İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde sorumluluk değerinin animasyon destekli eğitim uygulamaları ile öğretimi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 2893-2914.

DOI: 10.51460/baebd.1602525

karşılaştıkları problemlerin çözümünde kullanma ve olaylara eleştirel yaklaşma becerisi kazandıkları belirtilmektedir (Karadeniz, 2012). Dolayısıyla sosyal bilgiler dersi ile öğrencilere iyi vatandaş olma yolları öğretilip, bu öğretilenleri yaşamlarında kullanmalarına imkân verilmelidir. Böylece öğrenciler, toplum tarafından hoş görülen ve ömür boyu kullanabilecekleri vatandaşlık becerileri edinebileceklerdir (Tanrıoğen, 2006).

Sosyal bilgiler dersi, değer öğretiminin gerçekleşmesinde içerik yönünden zengin olan, farklı yöntem ve tekniklerin uygulanmasının kolay ve keyifli olduğu önemli derslerden biridir. Bu nedenle kalıcı ve etkili öğrenmenin sağlanabilmesi için sosyal bilgiler dersi değer öğretimi uygulamalarında, birden çok duyu organına hitap eden materyal ya da yöntemlerin tercih edilmesi gerekmektedir (Ersoy, 2021). Kullanılan uygun yöntem ve teknikler sayesinde öğrencilerin, değerler eğitimi yoluyla akademik anlamda gelişirken; ahlaki konuları benimseyip davranış haline getirebilecekleri bir bakış açısı kazanmaları da sağlanmış olacaktır (Demirel, 2011). Bu bağlamda derslerin eğlenceli olmasını ve istenilen amaca ulaşmasını sağlamak için farklı yöntem ve teknikler kullanılarak sıradan olmaktan çıkarılıp, öğrencilerde merak uyandırıcı ve bilgi verici şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Özellikle bilgisayar teknolojilerinin gelişimiyle birlikte animasyon gibi multimedya teknolojilerinin yaygınlaştığı bilinmektedir (Daşdemir ve Doymuş, 2012). Eğitim alanında geliştirilen animasyonlar öğrencilerin bir konuyu öğrenmelerinde daha etkili olabilmektedir (Efe, 2015). Animasyonlar aracılığıyla öğrencilere hem işitsel hem de görsel olarak kalıcı bilginin yanı sıra zevkli bir öğrenme ortamı sunulmaktadır (Küçük, vd., 2022).

Animasyonlar anlaşılması daha zor olan soyut konuların kısa zamanda kavranmasını ve bilginin uzun süre kalıcı olmasını sağlamak amacıyla tercih edilmektedir (Clary, 1997; Mayes, 1993; Pezdek ve Steven, 1984). Ayrıca animasyonlar öğrencilerin görsellere dayalı olarak hayal kurma becerilerini geliştirdiği için değerlerin aktarılmasında etkili bir yöntem olarak kullanılmaktadır (Yan, 2021). Öğretim programlarında çokça bahsedilen sorumluluk değerinin bireylere küçük yaşlardan itibaren kazandırılmasının, sorumluluk duygusunun gelişmesi yönünden büyük bir öneme sahip olduğu düşünüldüğünde (Özen, 2015), sorumluluk bilincinin artırılmasının ve sorumluluk değerinin içselleştirilmesinin animasyon destekli eğitim uygulamaları ile sağlanabileceği öngörülmektedir. Bu nedenle animasyonların eğitime entegre edilmesinin hem yenilikçi eğitim anlayışına hem de çocuklardaki ilgiyi arttırmaya imkân sağlaması nedeniyle, özellikle değerler eğitiminde kullanılacak etkili bir yöntem olduğu düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle araştırmada, ilkökul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde sorumluluk değerinin animasyon destekli eğitim uygulamaları ile öğretimi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda sosyal bilgiler öğretim programında yer alan öğrenme alanlarındaki sorumluluk değeriyle ilgili kazanımlar, animasyon destekli eğitim uygulamaları ile ilişkilendirilerek, eğitimin içeriği hazırlanmıştır. Böylece ezberci anlatımın temel alındığı geleneksel yöntemlerin dışına çıkılarak, daha anlamlı ve kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesi için görsel yetileri harekete geçiren animasyon destekli eğitim uygulamalarının, öğrencilerde sorumluluk bilincini geliştirmek için kullanılması amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın modeli

Araştırma karma yöntem araştırma desenlerinden iç içe desen yaklaşımına göre yürütülmüştür. İç içe desen yaklaşımında, nicel bir aşamaya nitel bir aşama eklenerek veriler toplanmaktadır (Creswell ve Plano Clark, 2020). Araştırmanın nicel boyutunda sorumluluk değeri bilincinin kazandırılması amacıyla deneme öncesi modellerden tek grup ön test-son test modeli kullanılmıştır. Tek faktörlü olan bu modelde, çalışma grubundaki kişilerin davranışlarında zamanla anlamlı bir farklılığın olup olmadığına bakılmaktadır. Ayrıca bu model, kişi veya konu sayısı az olduğu için daha detaylı gözlemler yapılmasına uygundur (Büyüköztürk, 2013; Karasar, 2009). Araştırmanın nitel boyutunda ise, durum çalışması modellerinden “iç içe geçmiş tek durum deseni” kullanılmıştır (Yin, 1984). İç içe geçmiş tek durum deseni, var olan birden çok konuyu daha detaylı analiz edebilmeyi gerektirmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu nedenle sorumluluk değeri öğretiminde öğrencilerden elde edilen çok sayıda nitel veriyi analiz ederek, nicel verilerle karşılaştırmak amacıyla iç içe geçmiş tek durum deseni kullanılmıştır.

Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Karadeniz Bölgesinde yer alan bir devlet okulunun 4. sınıfında öğrenim gören toplam 25 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken karma yöntem örnekleme tekniklerinden sıralı karma yöntem örnekleme kullanılmıştır. Sıralı karma yöntem örnekleme olasılıklı ve amaçlı örnekleme stratejilerinin belirli bir sıra ile kullanıldığı örnekleme belirleme yöntemidir (Teddle ve Tashakkori, 2015). Bu yöntemde örnekleme seçimi nicel-nitel aşama dikkate alınarak kullanıldığında, nicel aşama için seçilen örnekleme nitel aşamaya örnekleme belirlemek amacıyla da kullanılmaktadır (Johnson ve Onwuegbuzie, 2004). Bu doğrultuda araştırmada nicel çalışma grubu belirlenirken olasılıklı örnekleme yöntemlerinden seçkisiz örnekleme kullanılmıştır. Seçkisiz örneklemede evren içinde yer alan her bir örneklemin seçilen örnekleme içinde yer alma olasılığı eşit olarak kabul edilmektedir (Büyüköztürk vd., 2012). Bu kapsamda araştırmada sıralı olarak seçkisiz yolla nicel örnekleme belirlenmiş ve nicel aşamada kullanılan çalışma grubu araştırmanın nitel kısmında da kullanılarak araştırmaya veri toplanmıştır.

Veri toplama araçları

Sorumluluk Değeri Ölçeği (İlkokul Formu)

Araştırmanın nicel aşamasında Onay ve Çelik (2022) tarafından geliştirilen “Sorumluluk Değeri Ölçeği (İlkokul Formu)” kullanılmıştır. Ölçek “Teşvik Etme”, “Temizlik ve Düzen”, “İstekli Olma” ve “Zamanında Yerine Getirme” olmak üzere dört (4) alt faktör altında toplanmaktadır. Ölçeğin faktör yük değerleri “.355 ile .790” aralığında ve madde toplam puan korelasyonu değerleri “.445 ile .660” aralığında değişmektedir. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .78 olarak bulunmuştur. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda modelin uyum indeksi $\chi^2/sd=1.661$ ($\chi^2=303.981$, $sd=183$, $p=.000$) olarak bulunmuştur. Modelin uygunluğuna ilişkin diğer değerlerin ise, RMSEA .041; GFI .929; TLI .879

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2025), 16 (2), 2893-2914.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2025), 16 (2), 2893-2914.
Araştırma Makalesi / Research Paper

ve CFI .879 olduğu tespit edilmiştir. Bu uyum indeksleri modelin iyi uyum verdiğini ve ölçeğin bir model olarak doğrulandığını göstermektedir.

Çalışma yaprakları

Çalışma yaprakları hazırlanırken, 4. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının (Tüysüz, 2020, s. 132-157) “Üretimden Tüketime” ünitesinin “Bilinçli Tüketici Olalım”, “Ayağımızı Yorganımıza Göre Uzatalım”, “Tüketime Evet İsrafa Hayır” konuları ile “İnsanlar ve Yönetim” ünitesinin “Ben Çocuğum”, “Haklarımla Varım” ve “Sorumluluk Üstleniyorum” konularına yönelik kazanımları incelenmiştir. İlgili kitapta yer alan konu, ünite ve kazanımlar sosyal bilgiler öğretim programı kazanımlarında yer alan “Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler, Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur, Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır, Çocuk olarak sahip olduğu haklara örnekler verir, Aile ve okul yaşamındaki söz ve eylemlerinin sorumluluğunu alır” (MEB, 2023) kazanımları ile ilişkilendirilmiştir. Öğretim programı ve ders kitapları dikkate alınarak, sorumluluk değeri ile ilişkili olan iki ünite de sürece dahil edilmiştir. Bu kazanımların her biri için ayrı ayrı çalışma yaprakları hazırlanmıştır. Hazırlanan çalışma yaprakları güvenilirliğe kanıt oluşturmak amacıyla dört sınıf eğitimi alan uzmanı ve bir akademisyen tarafından konu, içerik ve kazanımlar arasındaki ilişkiler dikkate alınarak incelenmiştir. Alınan görüşler doğrultusunda çalışma yaprakları içerik ve anlaşılabilirlik bakımından yeniden düzenlenmiştir. Çalışma yaprakları konu anlatımları bittikten sonra öğrencilere dağıtılmış, anlatılan konuların tekrar edilmesi, öğrencilerin anlatılan konuları ne kadar öğrendiklerinin tespit edilmesi ve öğrencilerin öğrenmelerine yardımcı olması amacıyla veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Animasyon destekli eğitim uygulamaları

Eğitim kapsamında kullanılan animasyonlar seçilen konular bağlamında sosyal bilgiler dersi kazanımları ile ilişkilendirilmiş ve öğrencilere sorumluluk değeri aktarımı yapacak içerikte animasyonlar olmasına dikkat edilmiştir. Bu animasyonlar YouTube videoları kısmından alınmıştır. Videolar dört sınıf eğitimi alan uzmanına izlettirilmiştir. Uzmanlar tarafından içerik, seviye, kazanım ve anlatılan konulara uygun olduğu gerekçesiyle önerilen toplam 11 adet animasyon eğitim sürecine dahil edilmiştir. Eğitimler haftada 3 saat olmak üzere 5 hafta boyunca sosyal bilgiler ders saatinde sorumluluk değerine ilişkin konu, kazanım ve ünite süreleri dikkate alınarak, öğretim programına uygun olacak şekilde uygulanmıştır. Derslerde sosyal bilgiler ders kitabı, etkileşimli tahta, çalışma yaprakları ve sorumluluk değeri ile ilgili animasyonlar kullanılmıştır. Eğitimin ilk haftasında bilinçli tüketici konusundaki sorumluluklara yönelik 2 farklı animasyon kullanılarak eğitim verilmiştir. Bu kapsamda alınan bir ürünün arızalı ya da hatalı çıkması durumunda ne yapılacağı, bilinçli tüketicinin nasıl olması gerektiği gibi konulara izlettirilen animasyonlarla dikkat çekilmiş ve bilinçli tüketici olma davranışları hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci hafta bütçe oluşturma konusundaki sorumluluklara yönelik 2 farklı animasyon ile eğitim verilerek, öğrencilere ihtiyaçlarımızı karşılamak için kullanılan kaynaklar tanıtılmış ve bu kaynakların kullanılmasına yönelik bütçe listeleri oluşturulmuştur. Farklı atasözleri üzerinden çalışma yapraklarıyla sorumluluk bilincinin kazandırılmasına yönelik etkinlikler animasyonlarla desteklenmiştir. Üçüncü hafta tüketim ve israf konusunda ders kitabındaki örnek olaydan yararlanılarak 3 farklı animasyon ile eğitim verilmiştir. İhtiyaçlarımızı karşıladığımız; su, toprak, besin maddeleri, ormanlar, doğalgaz, elektrik vb. kaynakların önemine değinilmiştir. Bilinçsiz ağaç kesimi, dikkatsizlikten çıkan

Aydoğdu, Ö. ve Demirel, İ.N. (2025). İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde sorumluluk değerinin animasyon destekli eğitim uygulamaları ile öğretimi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 16(2), 2893-2914.*

DOI: 10.51460/baebd.1602525

yangınlar, çevre kirliliği, yetersiz ağaç dikimi gibi sebeplerden ormanlarımızın azaldığı, bu nedenle kaynaklarımızı dikkatli kullanıp üzerimize düşen sorumluluklarımızı uygulamamız gerektiği aktarılmıştır. Dördüncü hafta öğrencilere çocuk haklarına ilişkin 2 farklı animasyon üzerinden eğitim verilerek, çocuk hakları ile sorumlulukları arasındaki farkları ayırt etmeleri sağlanmıştır. Son hafta sorumluluk üstleniyorum konusunda ilgili görseller incelenerek, sorumluluğun önemi 2 farklı animasyon kullanılarak vurgulanmaya çalışılmıştır. İnsanların ailede, okulda, işte, parkta, sokakta, vb. alanlarda yaşamlarını sürdürdüğü, büyük küçük demeden herkesin kendine göre görev ve sorumlulukları yerine getirmeleri gerektiği belirtilmiştir. Sorumluluklarımızı yerine getirdiğimizde hem bizi hem çevremizdekileri mutlu edeceğimizi, kendimize olan güvenimizin artacağını anlamaları sağlanmaya çalışılmış, sorumluluklarımızı yerine getirmediğimizde karşılaşılabileceğimiz olumsuz durumların neler olabileceğine değinilmiştir. Araştırma sürecinde konu anlatımları ve tüm uygulamalar ilk yazar tarafından gerçekleştirilmiştir. Her konu anlatımı sonunda öğrencilerin konuyu ne kadar kavradıklarını tespit etmek için uygulanan çalışma yaprakları, veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Transkript edilen veriler her iki araştırmacı tarafından farklı zamanlarda analiz edilerek, karşılaştırma yoluna gidildiği için araştırmacının veri toplama ve analiz sürecini etkilemesi önlenmiştir.

Verilerin analizi

Nicel verilerin analizi

Can'a (2023) göre, verilerin normal dağılımda olup olmadığına; ortalama, mod ve medyan puanlarının birbirine yakınlığı ile çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılarak karar verilmektedir. Elde edilen verilerde çarpıklık katsayısıyla basıklık katsayısının standart hatalarına bölündüğünde bulunan sonuç -1.96 ile +1.96 arasında kalıyorsa yapılan çalışmada bulunan değerler normal kabul edilebilir. Sorumluluk değeri ölçeği alt faktörlerinden oluşan betimsel istatistik değerleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1.
Ölçüm Maddelerine ilişkin betimleyici istatistikler

Faktör	N	\bar{X}	SS	Medyan	Mod	Çarpıklık	Basıklık	
Ön Test	Teşvik etme	25	2.32	.294	2.40	2.40	-.682	.560
	Temizlik ve düzen	25	2.74	.190	2.71	2.71	-,940	1.151
	İstekli olma	25	2.21	.470	2.33	2.00	-.359	-.260
	Zamanında yerine getirme	25	2.72	.239	2.83	2.83	-1.061	.701
Son Test	Teşvik etme	25	2.52	.310	2.60	2.80	-.420	-.244
	Temizlik ve düzen	25	2.72	.204	2.71	2.86	-,356	-.737
	İstekli olma	25	1.89	.458	1.66	1.67	.008	-.244
	Zamanında yerine getirme	25	2.71	.238	2.83	2.83	-1.097	.726

Sorumluluk değeri ölçeği alt faktörleri için çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1.96 ile +1.96 arasında olduğu, mod, medyan ve ortalama değerlerinin birbirine yaklaştığı ve ölçekte bulunan puanların normal dağıldığı görülmektedir. Bu nedenle verilerin analizinde t testi kullanılmıştır. Sorumluluk değeri ölçeği puan aralıklarına ilişkin bilgiler ise, Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2.
Ölçek Puan Aralığı

Derecelendirme	Olumlu Maddeler		Olumsuz Maddeler	
	Puan	Puan Aralığı	Puan	Puan Aralığı
Her Zaman	3	2.34-3.00	1	1.00-1.66
Bazen	2	1.67-2.33	2	1.67-2.33
Hiçbir Zaman	1	1.00-1.66	3	2.34-3.00

Tablo 2'ye göre, ölçekte yer alan olumlu maddeler için “her zaman (3)”, “bazen (2)” ve “hiçbir zaman (1)” olacak şekilde “İstekli Olma” alt faktöründe yer alan 3 madde ise olumsuz soru köküne sahip olması nedeniyle tersten kodlanarak, “her zaman (1)”, “bazen (2)” ve “hiçbir zaman (3)” olacak şekilde puanlandırılmış ve bulgular kısmında yorumlanmıştır.

Nitel verilerin analizi

Nitel verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, elde edilen büyük verilerin daha rahat analiz edilerek, daha sistemli bir şekilde sunulabilmesini sağlamaktadır (Yıldırım, 2015). İçerik analizinde veriler detaylı analiz edileceğinden öncelikle eldeki verilerin kavramlaştırılması ve sonrasında açıklayıcı temalara varılması gerekir. İçerik analizinde önce eldeki veriler kodlanır, kodlanan verilerden temalar elde edilir, kodlar ve temalar benzer ve farklı özellikleri dikkate alınarak kategorilerle ilişkilendirilir. Son kısımda bulgular tanımlanıp yorumlanır (Yıldırım ve Şimsek, 2018). Araştırma kapsamında nitel veriler belirtilen aşamalar dikkate alınarak analiz edilmiştir. Çalışma yapılarının değerlendirme kısmına verilen cevaplar herhangi bir değişiklik yapılmadan yazılı bir belge haline getirilmiştir. Verilerin anlamlı kısımları kodlar haline getirilerek, bu kodlar benzer olan diğer kodlarla birleştirilmiştir. Ortaya çıkan kodların ortak özelliklerine bakılarak temalar oluşturulmuş ve bu temalar da yine kendi içinde alt temalara ayrılmıştır. Bu temalar öğretim programı kapsamında değerlendirilen sorumluluk değerine ilişkin bilgilerden destek alınarak, farklı kategorilerle ilişkilendirilmiştir. Veri seti araştırmacılar tarafından farklı zamanlarda analiz edilerek karşılaştırılmıştır. Bulguları desteklemek amacıyla öğrencilerin cevapları doğrudan alıntı yapılarak sunulmuştur. Doğrudan alıntı yapıldığı için öğrencilerin gerçek isimleri yerine, öğrenciler Ö1, Ö2, Ö3...şeklinde kodlanmıştır.

Bulgular

Sorumluluk değeri ölçeğinden elde edilen bulgular

Uygulama öncesi ve sonrasında öğrencilerin sorumluluk değeri ölçeğine verdikleri yanıtların ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Sorumluluk değeri ölçeği alt faktörlerinden elde edilen sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3.
Öğrencilerin ön test-son test puanları farkının t-testi sonuçları

Ölçek Alt Faktörleri	Ölçüm	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Teşvik Etme	Ön test	25	2.32	.294	24	-3.162	.004*
	Son test	25	2.52	.310			
Temizlik ve Düzen	Ön test	25	2.74	.190	24	.594	.558
	Son test	25	2.72	.204			
İstekli Olma**	Ön test	25	2.21	.470	24	2.551	.018*
	Son test	25	1.89	.458			
Zamanında Yerine Getirme	Ön test	25	2.72	.239	24	.262	.795
	Son test	25	2.71	.238			

*P<.05; **Olumsuz maddelerden oluşan alt faktör

Teşvik etme alt faktörü ön test ortalama puanlarının ($\bar{X}_{T0} = 2.32$), son test ortalama puanlarına ($\bar{X}_{TS} = 2.52$) göre; p<.05 düzeyinde anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Öğrencilerin teşvik etme alt faktöründen aldığı puanlar Tablo 2’de verilen puan aralıklarına göre değerlendirildiğinde, öğrencilerin ön test puanlarının “bazen” ve son test puanlarının ise “her zaman” puan aralığında yer aldığı görülmektedir. Buna göre, teşvik etme alt boyutunda öğrencilerin sorumluluk değeri davranışları son test lehine olumlu yönde değişmiştir. Bu durum sorumluluk değeri ölçeği teşvik etme alt faktörü açısından verilen animasyon destekli eğitim uygulamalarının öğrencilerin arkadaşlarını; çevreyi kirletmeme ve görevlerini yerine getirme gibi konularda uyararak ya da onlara yardımcı olarak teşvik edici davranışlarını olumlu yönde geliştirdiğini göstermektedir.

Öğrencilerin verilen eğitime göre sorumluluk değeri puanlarında anlamlı farklılaşmanın olduğu bir diğer alt boyut istekli olmadır. İstekli olma alt faktörü ön test ortalama puanlarının ($\bar{X}_{i0} = 2.21$), son test ortalama puanlarının ise ($\bar{X}_{is} = 1.89$) olduğu görülmektedir. İstekli olma alt faktöründe yer alan tüm maddelerin olumsuz soru köküne sahip olmaları nedeniyle bu faktör altında yer alan tüm maddeler tersten kodlanmıştır. Buna göre Tablo 2’de verilen puan aralıkları incelendiğinde öğrencilerin ön test ve son test puanlarının “bazen” puan aralığında yer aldığı görülmektedir. Puan aralıkları doğrultusunda davranışın tekrar edilme sıklığı değişmese de öğrencilerin ön ve son test puanları farkının son test lehine ve p<.05 düzeyinde anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Dolayısıyla da “ailemin benden istediklerini yapmak bana zor gelir”, “çevremdeki canlıların yaşamlarını olumsuz etkileyecek şeyler yaparım” ve “öğretmenim sınıfta yaptıklarım için beni sık sık uyarır” maddelerinin yer aldığı istekli olma alt faktöründe, öğrencilerin verilen eğitime bağlı olarak bilgi düzeyleri arttıkça sorumlulukların yerine getirilmesi noktasındaki istekliliklerinin de arttığı görülmektedir. Bu durum animasyon destekli eğitim uygulamalarının öğrencilerin sorumluluk noktasındaki istekliliklerinde artışa sebebiyet verdiğini göstermektedir.

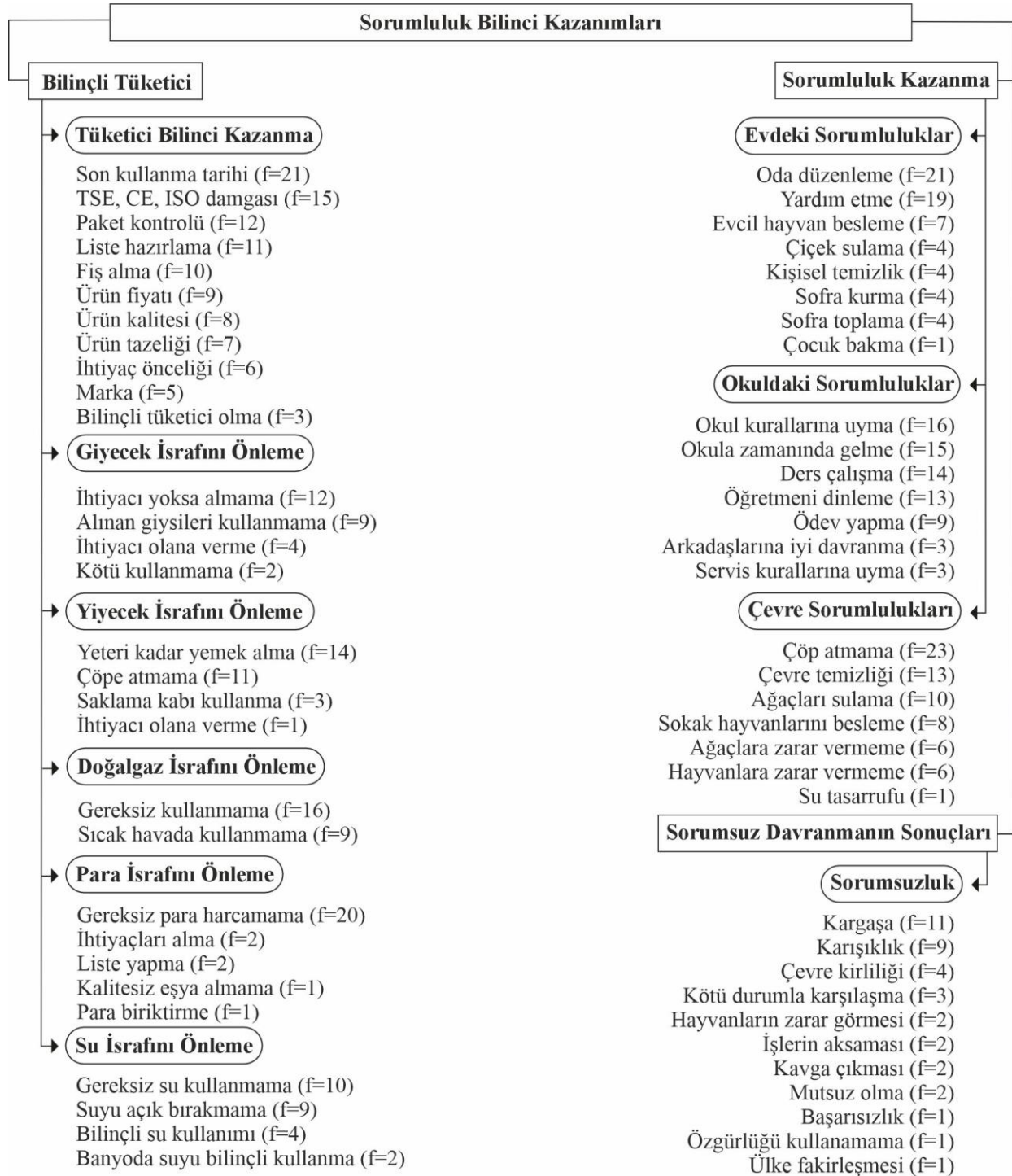
Temizlik ve düzen alt faktörü ile zamanında yerine getirme alt faktörleri incelendiğinde her iki alt faktörde de ön ve son test ortalama puanlarının ($\bar{X}_{TD0} = 2.74$, $\bar{X}_{TDS} = 2.72$; $\bar{X}_{Z0} = 2.72$; $\bar{X}_{ZS} = 2.71$) p<.05 düzeyinde anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Buna göre Tablo 2’de verilen puan aralıkları incelendiğinde öğrencilerin her iki alt faktörde de ön ve son test puanlarının “her zaman” puan aralığında yer aldığı görülmektedir. Buna göre, temizlik ve düzen alt faktörü açısından öğrencilerin kişisel bakım gibi temel temizlik kurallarına önceden de dikkat etmeleri ve ön testte de puanlarının

yüksek olması nedeniyle etkinin devam ettiği görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin ödevlerini zamanında yapma, büyüklerin sözünü dinleme ve çevre temizliği bilgisi gibi konuları daha önceki yaşlarda kazanmış olmaları nedeniyle zamanında yerine getirme alt faktörü ön ve son test puanları arasında farklılaşma olmadığı düşünülmektedir.

Sayfa | 2905 **Öğrencilerin sorumluluk bilinci kazanımlarına yönelik görüşleri**

Animasyon destekli eğitim uygulamalarının öğrencilerin davranışlarında süreç içinde ne gibi değişikliklere sebep olduğunu anlamak için çalışma yapılarından elde edilen veriler nitel araştırma yaklaşımı doğrultusunda içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda öğrencilerin sorumluluk bilinci kazanımlarına ilişkin “Bilinçli Tüketici”, “Sorumluluk Kazanma” ve “Sorumluluk Davranmanın Sonuçları” olmak üzere üç farklı kategori belirlenmiştir. Bilinçli tüketici kategorisi, “tüketici bilinci kazanma, giyecek, yiyecek, doğalgaz, para ve su israfını önleme” olmak üzere 6 tema ile ilişkilendirilmiştir. Sorumluluk kazanma kategorisi, “evdeki, okuldaki ve çevre sorumlulukları” temaları ile ilişkilendirilmiştir. Sorumsuz davranmanın sonuçları ise “sorumluluk” teması ile açıklanmıştır. Öğrencilerin verilen eğitime bağlı olarak elde ettikleri sorumluluk bilinci kazanımlarının analizinden elde edilen bulgular Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Öğrencilerin sorumluluk bilinci kazanımları

Şekil 1’de öğrencilerin sorumluluk bilinci kazanımlarına yönelik görüşleri bilinçli tüketici, sorumluluk kazanma ve sorumsuz davranmanın sonuçları olmak üzere üç farklı kategori ile

Aydoğdu, Ö. ve Demirel, İ.N. (2025). İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde sorumluluk değerinin animasyon destekli eğitim uygulamaları ile öğretimi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 2893-2914.

DOI: 10.51460/baebd.1602525

ilişkilendirilmiştir. Öğrencilerin bilinçli tüketici kategorisinde kendilerini nasıl değerlendirdikleri ve israfı önlemek için neler yaptıklarına yönelik sorumluluk düzeyleri altı farklı tema ile ilişkilendirilmiş ve bu temalar da kendi içinde alt temalara ayrılmıştır. Verilen eğitimle birlikte öğrencilerin tüketici bilinci kazanma konusunda son kullanma tarihine bakma, TSE, CE, ISO damgasına bakma ve paket kontrolü yapma gibi konuların önemini kavradıkları görülmektedir. Bu doğrultuda öğrenciler, daha önce yaptıkları alışverişlerde ürünlerin son kullanma tarihine bakma, liste hazırlama, TSE damgasına bakma gibi davranışlara çok dikkat etmediklerini ancak eğitimden sonra bu davranışlara sorumluluk bilinci kapsamında daha çok dikkat ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca öğrenciler alışveriş sırasında ürünlerin kalitesine bakmanın ve alışverişten sonra fiş alınması gerektiğinin önemini belirtmişlerdir. Verilen eğitim sonucunda öğrencilerin kullanmadıkları kıyafetleri çöpe atmak yerine ihtiyacı olanlarla paylaşmayı, elindeki kıyafeti kötü kullanmamayı, yiyecek israfını önlemek adına yiyebilecekleri kadar yemek almayı ve yemekleri çöpe atmamaya yönelik sorumluluk bilinci kazandıklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciler para israfının önlenmesiyle ilgili, ellerinde bulunan parayı gereksiz harcamama, ihtiyaçları olan şeyi alma ve alışverişe giderken liste yapmanın önemli olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenciler suyun israfını önlemek için gereksiz su kullanımı yerine suyu bilinçli bir şekilde tüketip, kullandıktan sonra açık bırakmamaya yönelik verilen eğitim sonrası davranışlarının olumlu yönde geliştiğini belirtmişlerdir. Bu doğrultuda öğrenciler görüşlerini şu şekilde ifade etmektedirler:

Ö1; “Önceden tarihine bakmazdım, TSE damgasına bakmazdım şimdi bakıyorum. Paketin açık olduğuna bakmazdım şimdi bakıyorum.”

Ö2; “Fazla fazla kıyafet almayacağız ya da aldıysak çöpe atmayarak ihtiyacı olanlara vereceğiz.”

Ö3; “Yemediğimiz yemekleri bir saklama kabına koyarak buzdolabına atmamız. Acıktığımız zaman ısıtarak yemeliyiz. Yiyeceğimiz kadar almalıyız. Bizim çöpe attığımız yemeklerle binlerce kişinin karnı doyabilir. Gereksiz yere yiyemediğimiz, giyemediğimiz şeyleri aldığımızda para israfı olur. Bunu önlemek için ihtiyacımız olan şeyleri almalıyız.”

Ö5; “Ellerimizi yıkarken suyu açık bırakmamalıyız.”

Ö6; “Yemeyeceğimiz gıdaları alırsak paramızı gereksiz yere harcamış oluruz. O yüzden alışveriş yaparken alışveriş listesi hazırlamalıyız. İlk önce ihtiyaçlarımızı sonra isteklerimizi almalıyız. Tarlaları sulamak için barajlardan su lazım olur. Ama dişlerimizi fırçalarken suyu açık bırakmamalıyız yoksa dünya çöle dönmüş olur.”

Ö7; “Önceden liste hazırlamazdım şimdi liste hazırlıyorum. Önce ihtiyaçlara öncelik vermiyordum şimdi öncelik veriyorum. Önce SKT bakmıyordum şimdi ise bakıyorum.”

Ö13; “Boş yere aldığımız giysileri hiç kullanmadan başka renkteki vb. özellikteki giysileri alıp eskisini atmak israftır.”

Ö16; “Önce liste hazırlamıyordum şimdi hazırlıyorum. Önce ihtiyaçlarıma öncelik vermiyordum şimdi ise veriyorum. Önce TSE ve CE damgasına bakmıyordum şimdi ise bakıyorum.”

Ö21; “Boş yere gereksiz doğal gaz yakmamalıyız.”

Şekil 1’de öğrencilerin sorumluluk kazanma kategorisi ev, okul ve çevre sorumlulukları temaları ile ilişkilendirilmiştir. Bu kapsamda öğrencilerin evde kişisel ve ortak temizlik konusunda sorumluluk geliştirdikleri, okul ortamında bireysel olarak ve hem öğretmenine hem de arkadaşlarına karşı kurallara dikkat edilmesine ilişkin bilinç ve farkındalık kazandıkları ve çevrelerine karşı daha duyarlı olabilecekleri

bir bakış açısı geliştirdikleri görülmektedir. Bu doğrultuda öğrenciler görüşlerini şu şekilde ifade etmektedirler:

Ö1; "Anneme sofrayı toplamasına yardım ederim. Kendi odamı toplarım. Çantamı toplarım verilen sorumlulukları yaparım."

Ö3; "Ödevlerimi, tekrarlarımı yapar, aile bireyleriyle bir iş yaparken yardım eder, odamı temiz tutarım. Okuldaki kurallara uyar, derse saatinde girer, öğretmenimizi iyi dinleriz."

Ö4; "Yapabileceğimiz işlerde annemize yardım etmek, hayvanları beslemek, çiçeklerimizi sulamak, yere çöp atmamak, çevreyi korumak, ağaçları kesmemek."

Ö9; "Odamı toplamak, ders çalışmak, aileme yardım etmek."

Ö18; "Ders çalışır, odamı toplar, çevremdeki insanlara yardım ederim."

Ö19; "Odamızı toplamak bizim sorumluluğumuzdur. Okula saatinde gelmek bizim sorumluluğumuzdur. Dersimizi yapmak bizim sorumluluğumuzdur."

Ö20; "Çevreyi temiz tutar, aileme yardım eder, odamı toplarım."

Ö21; "Yatağımı toplarım, ödevlerimi yaparım, evi süpürürüm."

Ö23; "Çevreyi kirletmemek, çöplerimizi yere atmamak, ağaçları sulamak."

Şekil 1'de öğrencilerin sorumluluklarını yerine getirmediğinde yaşanabileceklere yönelik görüşleri sorumsuz davranmanın sonuçları kategorisi ile ilişkilendirilmiştir. Bu kategoride yer alan temalar incelendiğinde öğrencilerin verilen eğitime bağlı olarak ev, okul ve çevrede üzerlerine düşen sorumluluklara duysuz kalmaları ya da bilinçsiz tüketime bağlı olarak sorumlulukların yerine getirilmemesinde karşılaşılabilecek durumlara ilişkin farkındalık kazandıkları görülmektedir. Bu doğrultuda öğrenciler görüşlerini şu şekilde ifade etmektedirler:

Ö3; "Kargaşa çıkar, düzen olmaz, mutsuz oluruz."

Ö4; "Hayvanlar ölür, kargaşa çıkar, mutsuz oluruz, çevre kirli olur."

Ö9; "Derslerimizde başarılı olamayız, ülkemiz fakirleşir."

Ö13; "Karışıklık çıkabilir, iş bölümü yapılamaz."

Ö22; "Çok kötü durumlarla karşılaşabiliriz işler aksar kargaşa oluşur."

Ö25; "Kavga çıkar kötü olur."

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonuçları, animasyon destekli eğitim uygulamalarının 4. sınıf öğrencilerinin sorumluluk değerini kazanmalarında olumlu etkisi olduğunu göstermiştir. Yapılan animasyon destekli eğitim uygulamaları öğrencilerin sorumluluk bilinci kapsamında teşvik edici davranışlarını olumlu yönde geliştirmiş ve sorumlulukların yerine getirilmesi noktasındaki istekliliklerini arttırmıştır. Dolayısıyla animasyon destekli eğitim uygulamaları yoluyla öğrencilerin çevreye karşı duyarlılık kazandıkları ve bu duyarlılığa yönelik arkadaşlarını teşvik edici davranışlar sergiledikleri tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin verilen eğitime bağlı olarak bilgi düzeyleri arttıkça sorumluluklarını yerine getirme konusundaki istekliliklerinin de arttığı sonucuna varılmıştır. Purnamasari, vd. (2019) sosyal bilgiler dersinde geliştirilen öğrenme modülüyle sorumluluk değerinin geliştirilmesine yönelik araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda uygulanan yöntemle öğrencilerde tutum, bilgi ve öğrenme çıktılarında artış olduğu gözlemlenmiştir. Çalışmanın araştırma sonuçları ile örtüştüğü görülmektedir. Ancak araştırmada öğrencilerin kişisel bakım gibi temel temizlik kurallarına önceden de dikkat etmeleri ve öğrencilerin ödevlerini zamanında yapma, büyüklerin sözünü dinleme gibi konuları Aydoğdu, Ö. ve Demirel, İ.N. (2025). İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde sorumluluk değerinin animasyon destekli eğitim uygulamaları ile öğretimi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 2893-2914.

daha önceki yaşlarda kazanmış olmaları nedeniyle temizlik ve düzen alt faktörü ile zamanında yerine getirme alt faktörlerinde herhangi bir farklılaşma tespit edilmemiştir. Soylu (2023) sınıf seviyesine göre sorumluluk değerini incelediği araştırmasında ölçeğin temizlik ve düzen alt boyutunda anlamlı farklılık tespit ederken ölçeğin diğer alt boyutlarında anlamlı farklılık bulamamıştır. Bu çalışmada farklı olarak animasyon destekli eğitim uygulamaları yolu ile teşvik etme ve istekli olma alt faktörlerinde sorumluluk bilincinin geliştiği görülmüştür. Bir başka çalışmada Filiz (2016) yapılan fiziksel aktivitelerin öğrencilerin sorumluluk davranışlarını kazandırmada etkili olduğunu tespit etmiştir. Dolayısıyla da farklı eğitim uygulamaları yoluyla uyarlanan etkinliklerin, sorumluluk bilincinin geliştirilmesinde etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmanın nicel boyutundan elde edilen sonuçlar nitel sonuçlarla karşılaştırıldığında teşvik etme ve istekli olma alt faktörüne ilişkin öğrencilerin kazandıkları sorumlulukların ev, okul ve çevre bilinci kazanma temalarına verilen cevaplarla desteklediği görülmektedir. Öğrenciler, evdeki sorumlulukları hakkında; aile bireylerine yardımda bulunma, kendilerine ait odalarını düzenli tutma ve kişisel temizliklerine dikkat etme şeklinde kendi üzerlerine düşen sorumlulukları ifade etmişlerdir. Ünlüer (2012) 4. sınıf öğrencilerinin velileriyle çalışmış ve veli görüşleri doğrultusunda sorumluluk değerinin kazandırılmasında sosyal bilgiler dersinin yeterli olmadığını tespit etmiştir. Bu durum öğrenci görüşleri ile karşılaştırıldığında öğrencilerin animasyon destekli eğitim uygulamaları yoluyla evde, okulda ve çevrede kendine düşen sorumlulukları yerine getirme konusunda isteklilik ve teşvik edici davranış kazandıkları sonucu ile ters düşmektedir. Nitekim öğrenciler evdeki sorumlulukları kapsamında odalarını düzenleme ya da ailelerine yardım etme konusunda sorumluluk bilinci kazandıklarını belirtmişlerdir. Buna göre okullarda kazanılan sorumluluk bilincinin aile içinde verilen görev ve sorumluluklarla etkisinin devam ettirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Nitekim Ergün ve Koç (2022) ilkökul öğrencileri ile anne ve babalarının sorumluluk değerine bakış açılarını incelemiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin sorumluluk düzeylerini aileye karşı anneye ve ev işlerine yardım etme, akademik olarak ders ve ödev yapma şeklinde belirttiklerini tespit etmişlerdir. Lilian, vd. (2020) ise, öğrencilere sorumluluk değeri kazandırmada okul yönetiminin yüksek düzeyde katkı sağladığını, ailenin önemli bir etken olduğunu ve sosyal çevrenin orta düzeyde katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Dolayısıyla da sorumluluk değerinin kazandırılmasında animasyon destekli eğitim uygulamalarının etkisinin yanı sıra bu bilincin sürdürülebilirliğini sağlayan aile ve çevresel faktörlerinde dikkate alınması gerektiği anlaşılmaktadır.

Öğrenciler okuldaki sorumlulukları hakkında; servis kurallarına uyduklarını, okulda belirlenen kurallara uyduklarını ve öğretmenlerini dinlediklerini ifade etmişlerdir. Ancak yapılan çalışmalar incelendiğinde Yurtal ve Yontar (2006) öğretmenlerin öğrencilerden bekledikleri davranışlar arasında ödevlerini yapma, dersi dikkatli dinleme, okul araç ve gereçlerini eksiksiz ve düzenli getirme, ders giriş ve çıkışlarına dikkat etme gibi sorumluluklar açısından sıkıntı yaşadıklarını tespit etmişlerdir. Bell (2012) ise çalışmasında öğretmen ve öğrenci merkezli sorgulama yoluyla öğrenimin toplumsal sorumluluğa katkılarını incelemiştir. Araştırmanın sonucuna göre oluşturulmuş iki grubun toplumsal sorumluluk düzeylerinde anlamlı fark oluşmamıştır. Bu çalışmada farklı olarak animasyon destekli eğitim uygulamaları yoluyla öğrencilerin bu durumlara ilişkin sorumluluk bilinci kazandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Duer, vd. (2002) çalışmalarında saygı ve sorumluluk değerlerinin geliştirilmesi ve istenmeyen davranışların azaltılmasını sağlamak için bir karakter eğitimi uygulaması geliştirmişlerdir. Uygulanan karakter eğitimi programı sonunda saygı ve sorumluluk düzeylerinde artış olup istenmeyen

davranışlarında azaldığı tespit edilmiştir. Rosdiana ve Supriyadi (2023) ise, ilkokul öğrencilerinde tematik öğrenme sorumluluk değerini incelemiştir. Araştırma sonucunda tematik öğrenme yoluyla öğretmenlerin öğrencilerden istediklerini yerine getirmede, okul kurallarına uymada ve öğrencilerin sorumluluk bilinci geliştirmelerinde yardımcı olabileceği belirtilmiştir. Çalışmaların sorumluluk değerinin bir eğitim uygulaması yoluyla aktarılması noktasında ortaya koyduğu olumlu sonuçlar açısından araştırma sonuçlarıyla örtüştüğü görülmektedir.

Öğrenciler çevre sorumlulukları hakkında; çöp atmama, ağaçları sulama, sokak hayvanlarını besleme ve çevre temizliği yapma gibi konularda sorumluluk bilinci kazandıklarını belirtmişlerdir. Kırılmazkaya (2022) araştırmasında, ortaokul öğrencilerinin hava, toprak ve su kirliliği, çöp atıkları, kötü koku ve görüntü kirliliği gibi çevre sorunlarını rahatsız edici bulduklarını tespit etmiştir. Bu durumun sebebinin ise ortaokul fen bilimleri dersinde çevre sorunlarına yönelik konuların müfredatta yer alması ile açıklamaktadır. Araştırma sonuçları karşılaştırıldığında öğrencilerin çevre sorumluluklarına yönelik bilinç düzeylerinin yüksek olması noktasında sonuçların birbirini desteklediği görülmektedir. Ancak fen bilimleri dersinde çevre ile ilgili konuların müfredatta 2. sınıftan itibaren yer aldığı bilinmektedir. Bu doğrultuda sosyal bilgiler dersinde ve 4. sınıf öğrencileri ile yürütülen bu çalışmada hem ölçekten hem de nitel bulgulardan elde edilen sonuçlar, verilen eğitime ve eğitim sürecinde görsellere dayalı olarak kullanılan animasyon uygulamalarına bağlı olarak öğrencilerin çevreye yönelik sorumluluk düzeylerinin artmasında etkili olduğu ile ilişkilendirilmektedir. Nitekim Şahin ve Karaboğa (2024) çalışmalarında ortaokul öğrencilerine çevre sorunları hakkında farkındalık kazandırmayı amaçlamışlardır. Araştırma öncesinde çevre sorunlarıyla ilgili bilincin az olduğu uygulama sonrasında ise bu bilincin olumlu şekilde arttığı tespit edilmiştir. Bu durum çevreye yönelik bilinç ve farkındalığın verilen eğitime bağlı olarak geliştirilmesi noktasında araştırma sonuçları ile örtüşmektedir.

Öğrenciler verilen eğitim sonrasında tüketici olarak aldıkları ürünlerin son kullanma tarihine bakma, TSE, CE ve ISO damgalarının olmasına dikkat etme, aldıkları ürünlerin paketlerini kontrol etme ve alacakları ürünlerin fiyatına bakma konusunda sorumluluk kazandıklarını belirtmişlerdir. Bal, vd. (2006) gıda güvenliğinde tüketici bilincinin incelenmesi konusunda insanların büyük çoğunluğunun gıda üretimi denetlemelerinde aksaklıklar olduğunu ve güvenilir olan gıdalara fazla para verebileceklerini tespit etmişlerdir. Araştırmada verilen eğitim sonrası öğrencilerin gıda ürünü alırken, sağlıklı olması, ürünün markası ve fiyatına dikkat etmeleri konusunda bilinç kazandıkları görülmüştür. Ayrıca öğrenciler aldıkları eğitimden sonra değişen tüketici davranışlarını; artık son kullanma tarihine daha dikkatli baktıkları, alışverişe çıkmadan önce liste hazırladıkları, alışveriş sonunda fiş aldıkları ve aldıkları ürünlerde TSE gibi damgaların olmasına dikkat ettikleri şeklinde ifade etmişlerdir. Bu durum animasyonlarla desteklenen sorumluluk değeri eğitim uygulamalarının öğrencilere tüketici bilinci kazandırmada etkili olduğunu göstermektedir. Öğrenciler, israfı önlemek için yapılması gerekenler konusunda; giysileri ihtiyacı olana verme, yeteri kadar yemek alma, doğalgazı gereksiz kullanmama, gereksiz para harcamama ve gereksiz yere su kullanmama gibi durumlar açısından sorumluluk bilinci kazandıklarını belirtmişlerdir. Utkugün (2022) araştırmasında ortaokul öğrencilerinin israfa ilişkin görüşlerini incelemiştir. Araştırma sonucunda öğrenciler, suyu dikkatli kullanma, bireyleri bilinçlendirme, ihtiyacı olan kadarını kullanma, artan yiyecekleri sokak hayvanlarına verme gibi önerileri ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda araştırma animasyon destekli eğitim uygulamaları yoluyla geliştirilen sorumluluk bilincinin farklı araştırmalardan elde edilen sonuçları da desteklediğini göstermektedir.

Öğrenciler, sorumluluklarını yerine getirmediklerinde karşılaştıkları sorunlar hakkında; kargaşaya yol açacağı, karışıklık çıkacağı, çevre kirliliği olacağı, kötü durumlarla karşılaşılacağı, işlerin aksayacağı ve hayvanların zarar göreceği yönünde görüş belirtmişlerdir. Karakuş, vd. (2016) araştırmalarında 4. sınıf öğrencilerinin sorumluluğun tanımı ve sorumluluğun yapıp yapılmadığında hangi duyguları yaşadıklarını incelemiştir. Öğrenciler sorumluluğun tanımını; “çocukların ödev yapması” ve “görevini yapan kişi” şeklinde ifade etmişlerdir. Sorumluluklarını yaptıklarında, “mutlu olmak, güvenilir olmak, takdir edilmek” gibi duygular yaşadıklarını söyleyip sorumluluklarını yapmadıklarında ise “üzüntü, mutsuzluk, kaygı, huzursuzluk ve başarısızlık” gibi duygular oluştuğunu ifade etmişlerdir. Ünalmiş, vd. (2023) çalışmalarında ortaokul öğrencilerinin sorumluluk değerine ait metaforik algılarının neler olduğunu incelemiştir. Çalışma sonucunda öğrenciler sorumlulukların yerine getirilmemesi durumunda bazı karşılıklarının olacağını belirtmişlerdir. Çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırıldığında sorumluluklar yerine getirilmediğinde insanların hayatında olumsuzluklara yol açabilecek sonuçlar ortaya çıkması açısından araştırma sonuçları birbirini desteklemektedir.

Bu araştırma sonuçları kapsamında sosyal bilgiler dersi dışında farklı ders ve sınıf düzeyleri ile yapılacak çalışmalarda animasyon destekli eğitim uygulamalarının farklı değerler üzerindeki etkisinin incelenmesi ve okullarda öğrencilerin derse karşı motivasyonlarını arttırmak, değerler eğitimi öğrencilere daha kolay aktarmak, tüm öğretim faaliyetlerini eğlenceli ve kalıcı hale getirmek için animasyon destekli eğitim uygulamalarından yararlanılması önerilmektedir.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2025), 16 (2), 2893-2914.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2025), 16 (2), 2893-2914.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Kaynakça

- Arslan, A. ve Akpınar, E. (2024). İkinci sınıf Türkçe ders kitabının kök değerler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 22(47), 97-126. <https://doi.org/10.34234/ded.1427320>
- Artvinli, E. ve Dönmez, L. (2020). Value of responsibility and the attainment targets connection in 2018 social studies curriculum of Turkey. *Osmangazi Journal of Educational Research*, 7(2), 77-104.
- Bal, H. S. G., Göktolga, Z. G., ve Karkacier, O. (2006). Gıda güvenliği konusunda tüketici bilincinin incelenmesi (Tokat ili örneği). *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 12(1 ve 2), 9-18.
- Bell, S. (2012). *An exploration of the effects of student-directed and teacher-directed inquiry learning on creative problem solving, critical thinking, and civic responsibility*. Western Connecticut State University.
- Biter, M. ve Çalışkan, H. (2019). Sosyal bilgiler derslerinde eğitsel oyunlarla değerler eğitimi: Bir Eylem Araştırması. *Journal of Interdisciplinary Education: Theory and Practice*, 1(1), 1-28.
- Büyüköztürk, Ş. (2013). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*, Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (11. Baskı). Pegem Akademi.
- Can, A. (2023). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi. SPSS ile normallik testleri*, Pegem A Yayıncılık.
- Chouhan, D. S. (2020). Impacts of value education. *International Journal of Education*, 5(4), 46-51.
- Clary, J. (1997). Algorithm animation hypertext: Today's learning tools. *The Spelman Science and Mathematics Journal*, 1(1), 30-31.
- Creswell, J. W. ve Plano-Clark, V. L. (2020). Karma yöntem araştırmalarının temelleri. Y. Dede ve S. B. Demir (Çev. Ed.), *Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi* içinde (2. baskı, ss. 1-22), Anı Yayıncılık.
- Daşdemir, İ. ve Doymuş, K. (2012). Fen ve teknoloji dersinde animasyon kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına, öğrenilen bilgilerin kalıcılığına ve bilimsel süreç becerilerine etkisi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(3), 33-42.
- Demirel, Ö. (2011). *Öğretim ilke ve yöntemleri öğretme sanatı*. Pegem Akademi.
- Duban, N. and Aydoğdu, B. (2016). Values education from perspectives of classroom teachers. *European Journal of Interdisciplinary Studies*, 6(1), 14-22. <https://doi.org/10.26417/ejser.v7i1.p80-88>
- Duer, M., Parisi, A., and Valintis, M. (2002). Character education effectiveness. master of arts action research project. Master Project, Saint Xavier University and SkyLight Professional Development Field-Based Master's Program.
- Efe, H. A. (2015). Animasyon destekli çevre eğitiminin akademik başarıya, akılda kalıcılığa ve çevreye yönelik tutuma etkisi. *Journal of Computer and Education Research*, 3(5), 130-143. <https://doi.org/10.18009/jcer.90852>
- Ekici, Ö. (2023). Reasons for not realizing value transfer according to teachers opinions. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 24(2), 820-840. <https://doi.org/10.17679/inuefd.1299310>
- Ergün, A. ve Koç, S. (2022). Veli ve öğrenci bakışıyla sorumluluk değeri. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(4), 1386-1400. <https://doi.org/10.33206/mjss.1008985>
- Ersoy, Ş. (2021). *Sosyal bilgiler dersinde değerlerin öğretilmesine izciliğin etkisi*. (Tez No. 676586) [Yüksek lisans tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Filiz, B. (2016). *Bireysel ve sosyal sorumluluk modelinin sorumluluk davranışlarının kazandırılmasında kullanılması: Tvf spor lisesi örneği*. (Tez No. 437415) [Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Gamage, K. A., Dehideniya, D. M. S. C. P. K., ve Ekanayake, S. Y. (2021). The role of personal values in learning approaches and student achievements. *Behavioral sciences*, 11(7), 102. <https://doi.org/10.3390/bs11070102>
- Johnson, R. B. and Onwuegbuzie, A. J. (2004). Mixed methods research: A research paradigm whose time has come. *Educational researcher*, 33(7), 14-26. <https://doi.org/10.3102/0013189X033007014>

Aydoğdu, Ö. ve Demirel, İ.N. (2025). İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde sorumluluk değerinin animasyon destekli eğitim uygulamaları ile öğretimi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 16(2), 2893-2914.
DOI: 10.51460/baebd.1602525

- Karadeniz, O. (2012). *Sosyal bilgiler proje fuarının sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumlara etkisi ve sürece yönelik öğrenci, öğretmen ve veli görüşleri.* (Tez No. 317057) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Karakuş, C., Kartal, A., ve Çağlayan, K. T. (2016). İlkokul öğrencilerine göre sorumluluk. *Journal of Faculty of Educational Sciences, 49(1), 1-20.* https://doi.org/10.1501/Egifak_0000001372
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi,* Nobel Yayıncılık.
- Kırılmazkaya, G. (2022). Ortaokul öğrencilerinin çevre ve çevre sorunlarına ilişkin görüşleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 13(1), 1-11*
- Kiranlı Güngör, S. K. and Bostan Güzel, D. (2017). The education of developing responsibility value. *Journal of Education and Training Studies, 5(2), 167-179.* <http://dx.doi.org/10.11114/jets.v5i2.1361>
- Küçük, M., Ünal, İ., ve Taşcan, M. (2022). Animasyon destekli ses konusu öğretiminin 6. sınıf öğrencilerinin akademik başarılarına etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23(3), 1404-1428.* <https://doi.org/10.17679/inuefd.1194670>
- Lilian, G. K., Amollo, O. P., Jane, G. C., and Juliet, M. N. (2020). Stakeholders' support for social studies curriculum and enhancement of responsibility among learners in early years education Centres in Nairobi City county. *Teacher Education and Curriculum Studies, 5(2), 30-37.* <https://doi.org/10.11648/j.tecs.20200502.13>
- Mayes, T. J. (1993). Multi-media interfaces and their role in interactive learning systems. *Computer Assisted Learning, 9, 222-228.*
- MEB. (2023). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar).* MEB Yayınevi.
- Onay, İ. ve Çelik, Y. (2022). Sorumluluk değeri etkinliklerinin ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin sorumluluk kazanım düzeylerine etkisi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 44, 77-89.* <https://doi.org/10.54614/AUJKKEF.2022.888282>
- Ozoliņš J. T. (2010). Creating public values: Schools as moral habitats. *Educational Philosophy and Theory, 42(4), 410-423.*
- Özen, Y. (2015). *Sorumluluk eğitimi.* Vize Yayıncılık.
- Sabancı, O. and Altıkulaç, A. (2020). Values and value education according to students of education faculty. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches, 5(13), 1881-1932.* <https://doi.org/10.35826/ijetsar.273>
- Sapsağlam, Ö. (2016). *Okul öncesi dönemde karakter ve değerler eğitimi: Teoriden uygulamaya [Character and values education in preschool period: From theory to practice].* Pegem Akademi.
- Soylu, Z. S. (2023). *İlkokul 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin dijital oyun bağımlılıkları ile sorumluluk değeri kazanım düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* (Tez No. 840681) [Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Şahin, S. ve Karaboğa, M. T. (2024). Ortaokul öğrencilerinde çevre sorunlarına karşı farkındalık oluşturmaya yönelik bir eylem araştırması. S. Karataş (Ed.). 1. Eğitim Bilimleri Alanında Uluslararası Araştırmalar XXIII içinde (s, 101-125). Eğitim Yayınevi.
- Pezdek, K. and Stevens, E. (1984). Children's memory for auditory and visual information on television. *Developmental Psychology, 20(2), 212-218.* <https://doi.org/10.1037/0012-1649.20.2.212>
- Purnamasari, H., Asrori, A., and Warneri, W. (2019). The development of learning module in social knowledge on economic activity based on living value education of responsibility value. *Journal of Education Teaching and Learning, 4(2), 389-394.*
- Rosdiana, L. Y. and Supriyadi, S. (2023). Strengthening responsible character education in elementary school thematic learning. <https://archive.umsida.ac.id/index.php/archive/preprint/view/2287/version/2279>
- Tanrıoğen, A. (2006). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi etkili vatandaş yetiştirme. A. Tanrıoğen (Ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* içinde (ss. 12-20). Arı Matbaacılık.
- Teddle, C. ve Tashakkori, A. (2015). Karma yöntem araştırmalarının temelleri. Y. Dede ve S. B. Demir (Çev. Eds.) *Karma yöntem araştırmaları için örnekleme seçimleri.* Anı Yayıncılık.
- Tüysüz, S. (2020). *İlkokul sosyal bilgiler 4 ders kitabı.* Tuna Matbaacılık

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2025), 16 (2), 2893-2914.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2025), 16 (2), 2893-2914.
Araştırma Makalesi / Research Paper

- Usta, B. and Yorulmaz, B. (2023). Values education with educational games. *Journal of Qualitative Research in Education, 36*, 1-29. <https://doi.org/10.14689/enad.36.1573>
- Utkugün, C. (2022). Ortaokul öğrencilerinin israfa ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 21(82)*, 645-660. <https://doi.org/10.17755/esosder.1024431>
- Ünalmiş, A., Uzunöz, A., ve Meydan, A. (2023). Ortaokul öğrencilerinin sorumluluk değerine ilişkin metaforik algıları. *Gelecek Vizyonlar Dergisi, 7(2)*, 51-70.
- Ünlüer, G. (2012). Sosyal bilgiler dersinde sorumluluk değerinin kazandırılmasına ilişkin veli görüşleri. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama, 6*, 95-116.
- Yan, P. (2021). The expression of cross-cultural values in american animatedfilms from the perspective of communication. 2nd International Conference On Language, Communication And Culture Studies. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research, 588*, 185-189. <https://doi.org/10.2991/Assehr.K.211025.031>
- Yarar Kaptan, S. (2021). Prospective classroom teachers'opinions about practical values education. *International Journal of Education Technology ve Scientific Researches, 6(15)*, 1408-1469. <http://dx.doi.org/10.35826/ijetsar.361>
- Yenen, E. T. and Ulucan, P. (2021). Values education practices in preschool: The case of Turkey and the United States. *Participatory Educational Research (PER), 8(4)*, 385-408. <http://dx.doi.org/10.17275/per.21.96.8.4>
- Yıldırım, B. (2015). İçerik analizi yönteminin tarihsel gelişimi uygulama alanları ve aşamaları. B. Yıldırım (Ed.), *İletişim araştırmalarında yöntemler uygulama ve örneklerle* (s. 105-154) içinde. İstanbul: Literatürk Academia.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. bs). Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. (1984). *Case study research: design and methods*. (3. bs.). Sage Publications.
- Yurtal, F. ve Yontar, A. G. A. (2006). Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerinden bekledikleri sorumluluklar ve sorumluluk kazandırmada kullandıkları yöntemler. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15(2)*, 411-423.